

Begrepp inom prosodi

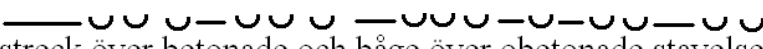
Bosse Thorén 2006

stavelse stavelsekärna = vokal

rytm språkrytm

betoning tryck accent fokus ordbetoning satsbetoning bitryck

bibetoning bunden betoning (demarkativ) rörlig betoning (morfologisk)

Be'toningsmarkering alt. streck över betonade och båge över obetonade stavelser

längd varaktighet duration kvantitet komplementär längd

längdmarkering kolon och understrykning

ton melodi intonation tonaccent ordaccent satsmelodi språkmelodi

stigning fall

slutintination fortsättningston

accent 1 = akut accent

accent 2 = grav accent

Påstående- och frågeintonation är ej relevant för svenska (trots LT sid 101)

Förklarade begrepp inom prosodi, särskilt vad gäller svenska

	Manifestation eller realisering	Kommentarer
<p>Betoning Kallas även <i>tryck</i> och <i>accent</i>. Ord och stavelser låter olika starka. I svenska är ordbetoningen <i>betydelseskiljande</i> (fonematisk) t.ex. <i>armen</i> – <i>armén</i>, även ibland i satser t.ex. <i>köra på, hälsa på, ta med m.fl.</i></p>	<p>I svenska realiseras betoning främst som ökad <i>stavelselängd</i>. Vid fokusbetoning (emfas) tillkommer en <i>tonal stigning</i></p>	<p>Det finns olika indelningar av svenska betoningsgrader. Enligt en äldre modell finns det fyra, som är helt knutna till isolerade ord, ett annat är också 4-gradigt, men helt satsorienterat. I vår kurs måste vi skilja på betonade och obetonade ord och stavelser.</p>
<p>Längd Alla språk har olika längd på ord, stavelser och ljud, beroende på <i>taltempo, känslor</i> och ljudens olika <i>inneboende längder</i>.</p> <p>När längden används <i>betydelseskiljande</i> (som i svenska, finska m.fl. språk) kallas den <i>kvantitet</i>, eller <i>fonologisk kvantitet</i></p>	<p>Realiseras i regel som ökad varaktighet/duration hos aktuella språkljud. I svenskans kvantitet tillkommer klangfärgsskillnader hos långa och korta vokalallofoner, stora för a och u, och mycket små för ä och ö.</p>	<p>I betonade stavelser kan kvantitet finnas. I obetonade stavelser kan kvantitet inte finnas. Därför är dessa <i>rutor</i> — sammanslagna. Alltså därför att betoning och längd – i svenska – alltid går hand i hand</p>
<p>Melodi/intonation Grundtonen i rösten är hög eller låg, stiger (”uppförsbacke”) eller faller (”nerförsbacke”)</p> <p><i>Tonaccent</i> betyder normalt att göra en stavelse mer framträdande med hjälp av en ”tonal gest” (stigning, fall eller båda)</p> <p><i>Accent 1 (akut) och accent 2 (grav)</i> kallas normalt för <i>ordaccent</i> eller <i>musikalisk ordaccent</i>, eller <i>tonal ordaccent</i>.</p> <p><i>Intonation</i> betyder normalt variationer i <i>grundtonen i allmänhet</i>, särskilt när det gäller hela det tonala förloppet i en <i>fras</i> eller ett <i>ytrande</i>. Obs att ett <i>ensamt ord ibland är hela ytrandet</i>.</p>	<p>Hög eller låg frekvens, ökande eller minskande frekvens hos grundtonen (f₀)</p>	<p>I bl.a. kinesiska, vietnamesiska, thai och en del afrikanska språk, är tonen helt fonematisk, så att en enda stavelse kan få 4-6 olika betydelser beroende på tonen i denna enda stavelse.</p> <p>Tonaccent enligt Kjellin, är det tonfall som förekommer i betonad stavelse i accent2-ord (grav accent)</p> <p>Accent 1 och 2 är betydelseskiljande på svenska, men betar sig olika i olika dialekter. De är inte avgörande för förståelsen.</p> <p>Intonation enligt Kjellin, är den stigande ton som förekommer i betonad stavelse i accent1-ord (akuta), eller i andra delen i accent2-ord.</p> <p>Obs att örat inte uppfattar tonhöjdsskillnader utefter en rak Hertz-skala.</p>